

ΕΡΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΙΣ δύο συνεχείς ἡμέρας μὴ ἰδὼν, παρὰ τὸ σύνηθες, τὸν ἰσάδελφόν μου φίλον ἱατρὸν Χ. . . ἤρχισα ἀνησυχῶν καὶ τὴν τρίτην, ἀνησυχῶν ἐπὶ μᾶλλον, ἔσπευδον εἰς τὸ Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον, ἐν ᾧ πρὸ ἔτους, καὶ κατόπιν διαγωνισμοῦ, εἶχε προσληφθῇ ὡς ἐσωτερικός βοηθὸς ἱατρός, ὅπως πληροφορηθῶ περὶ τῶν αἰτίων τῆς ὅλως ἀσυνήθους ὀλίκης του ταύτης ἐκλείψεως. Ἄμα παρουσιάσθέντα με ὁ θυρωρὸς εἰσήγαγεν ὡς γνωστὸν πλέον φίλον. Ἀφοῦ δὲ μὲ διεβεβαίωσε περὶ τῆς καλῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως τοῦ φίλου μου, καὶ μὲ καθησύχασεν οὕτω, ὑποκλιθεῖς, μὲ ἀφῆκε διενθυνόμενον εἰς τὸ πρὸ πολλοῦ γνωστὸν μοι πλέον δωμάτιον τοῦ ἐσωτερικοῦ ἱατροῦ, ἐν ᾧ τοσάκις ὁ φίλος μου καὶ ἐγὼ διήλθομεν ὥρας ὅλας συνδιαλεγόμενοι, φλυαροῦντες καὶ γελῶντες, διότι οἱ 25 Μάιοι ἀμφοτέρων, καὶ ἐν τῷ κέντρῳ τούτῳ τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λυπηροῦ περιβάλλοντος, εὗρισκον ὕλην πρὸς εὐθυμίαν, φαιδρότητα καὶ γέλωτα.

Εἰσῆλθον ἄνευ προηγουμένης προαγγελτικῆς κρούσεως ἐν τῷ δωματίῳ, ἔτοιμος νὰ τῷ ἀπευθύνω πικρὰ παράπονα καὶ παρατηρήσεις διὰ τὴν διήμερον ἀφάνειάν του. Ἄλλ' εὗρεθεις πρὸ τοῦ . . . κενοῦ καὶ . . . ἐπιφυλαχθεῖς, ἤναψα σιγάρον καὶ ἐρρίφθην ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου τοῦ ἀναμένων τὴν ἔλευσίν του. Ἐπὶ τῆς τραπέζης εὗρισκοντο διάφορα συγγράμματα ἀνοικτὰ μαρτυροῦντα τὴν συμβουλευτικὴν μελέτην τοῦ ἐπιστήμονος, καὶ χάριτος, ἐφ' οὗ, ἐὰν ἔκρινέ τις ἐκ τῶν ἀριθμῶν, ἐσημειοῦτο ἢ καθ' ἑκάστην θερμοκρασίαν ἀσθενοῦς βεβαίως τινός, ὃν ὁ καθηγητὴς θὰ ἔθεσεν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ θεραπείαν τοῦ βοηθοῦ του. Δεξιᾷ ἢ βιβλιοθήκῃ του, ἀρκετὰ πλουσία, καὶ ἐπ' αὐτῆς, ὡς σκληρὰ διαρκῆς εἰρωνεία, σκελετοῦ κρανίου, γελῶν ἀκαταπαύστως διὰ τοὺς ἀνθρωπίνους κατὰ τοῦ κράτους τοῦ θανάτου ἀγῶνας. Ἐκ τοιοῦτου περιβάλλοντος οὐδὲν ὑπῆρχε βεβαίως τὸ δυνάμενον νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ νομικοῦ, διὸ καί, ἐξαπλωθεῖς καλλίτερον ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, κατεγινόμενῃ εἰς τὸ νὰ ἀναπέμπω πρὸς τὴν ὀροφὴν τολύπας καπνοῦ καὶ καταστρώνω τὸ σχέδιον τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως, ἣν προητοίμαζον κατὰ τοῦ τὴν ἀφάνειαν παθόντος.

Παρήλθεν οὕτω ἀρκετὴ ὥρα καὶ μετὰ τοῦ σιγάρου ἐξηντλεῖτο καὶ ἡ ὑπομονή μου, ὅτε ἠκούσθησαν ἐλαφρὰ βήματα καὶ ὁ φίλος μου, ἀνύποπτος ὅλως, εἰσήρχετο ἐν τῷ δωματίῳ του κρατῶν ἔτι τὸ θερμομέτρον. Βεβαίως ἡ παρουσία μου ἦτο ὅλως ἀπροσδόκητος, διότι ἐπὶ τῇ θέᾳ μου ἐξεπλάγη. Καὶ ἐγὼ ὅμως ἐξεπλάγην οὐκ ὀλίγον ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς καλυπτούσης τὸ πρόσωπόν του ὠχρότητος καὶ τῶν προφανῶς ἐκ τῆς ἀγρυπνίας κοιλανθέντων ὀφθαλμῶν του. Ἠγέρθην καὶ ἠθέλησα νὰ μάθω τὸ αἷτιον τῆς τοιαύτης ἀλλοιώσεως, ἀλλ' αὐτός, σημειώσας ταχέως τὴν νέαν θερμοκρασίαν, καὶ νεύων μοι νὰ ἀναμείνω, ἐξῆλθε καὶ πάλιν.

Ἡ περιέργεια καὶ ἡ διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ φίλου μου ἀνησυχία ἐκορυφούντο καί, βηματίζων κατὰ μῆκος τοῦ δωματίου του, ἀνέμενον ὅπως μοι παράσχη ἐπὶ τέλους τὴν λύσιν τοῦ δυσλύτου τούτου αἰνίγματος, πρὸ τοῦ ὁποίου ἀπροσδοκῆτως ὅλως εὕρισκόμην. Μετ' οὐ πολὺ ἐπανήλθε καὶ κλείσας προσεκτικῶς τὴν θύραν, ἐρρίφθη ἐξηντλημένος ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου. Ἡ σωματικὴ καὶ ἡθικὴ ἐξάντλησις καὶ κόπωσης ἐζωγραφεῖτο ἐπὶ τοῦ προσώπου του καὶ τὰς ἐσεβάσθη. Αὐτὸς ὅμως, θέλων νὰ μὲ καθησυχάσῃ, προέβη ἀνθόρητος εἰς ἐξηγήσεις λέγων μοι ὅτι ἀπὸ προηφές εὕρσκεται ἐν τῷ Νοσοκομείῳ νέα τις ξένη ἀσθενής, πάσχουσα ἐκ διπλῆς πνευμονίας, ὅτι ἀφ' ἧς στιγμῆς τῷ ἀνετέθη ἡ θεραπεία δὲν ἔφαγεν οὐδ' ἐκοιμήθη σχεδόν, διότι ἐπιθυμεῖ νὰ τὴν θεραπεύσῃ, νὰ τὴν ἰατρεύσῃ πάσῃ θυσίᾳ, αἰσθανόμενος ἐνδιαφέρον ἀνεξήγητον διὰ τὴν τόσῃ νέαν, ὅσῃ καὶ συμπαθῇ ἀσθενῇ του, χάριν τῆς ὁποίας ἐπροτίμησε καὶ νὰ μὴ ἐξέλθῃ, ὅπως εὕρισκεται πάντοτε παρὰ τὸ προσκεφάλαιόν της καὶ τῇ παρέχῃ τὴν βοήθειαν τῆς ἐπιστήμης. Ὁ τόνος τῆς φωνῆς του, ἡ ἔκφρασις τῶν ὀφθαλμῶν του προέδιδόν τι τὸ τόσῃ ἀσύνητες καὶ ἔκτακτον, ὥστε, ἐὰν δὲν μοι ἦτο γινώστὸς ὁ χαρακτήρ του καὶ τὸ δυσάλωτον τῆς καρδίας του, τῆς τέλεον σκληρυνθείσης ἐκ τῶν συχνῶν λυπηρῶν σκηνῶν, ἃς τῷ παρεῖχεν ἡ ἐπιστήμη του, θὰ ἠγόμην ἐκ τῶν λόγων του νὰ πιστεύσω ὅτι ἄλλο τι συνέβαινεν ἐν αὐτῷ. Ὡς δὲ νὰ ἐμάντευσε τοὺς διαλογισμοὺς μου τούτους, ἔσπευσε νὰ προσθέσῃ ὅτι τὸ τοιοῦτο συμβαίνει εἰς τοὺς ἰατροὺς, οἵτινες, ἄγνωστον ἐκ τῶν λόγων, πάντως ὅμως ἐκ λόγων καθαρῶς ἐπιστημονικῶν, αἰσθάνονται ὅλως ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τινὰς ἀσθενείας, ὡς ἄλλως τε καὶ οἱ νομικοὶ διὰ τινὰς ὑποθέσεις. Ἡ ἐξήγησις, μολοντί ὑπὸ τινὰ ἔποψιν ἱκανοποιητικὴ, διήγειρε τὴν περιέργειάν μου ἔτι μᾶλλον, καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν μετ' ὀλίγον ἡ νοσοκόμος, ἐλθοῦσα, ἠρώτησεν ἐὰν πρέπη νὰ ἐξυπνίσῃ τὴν ἀσθενῇ ὅπως τῇ χορηγήσῃ τὸ φάρμακον, ἠσθάνθην ἀκράτητον πόθον νὰ τὴν ἴδω, καὶ τὸν πόθον μου ἐξέφρασα εἰς τὸν φίλον μου, ὅστις δὲν ἀντέστη. Τοῦναντίον, διαβεβαιῶν με ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῆς παρουσίας μου ὑπῆρχε κίνδυνος, καθότι ἡ ἀσθενής ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ φαρμάκου κοιμᾶται ἤσυχος, ἠθέλησε καὶ ἐκεῖνος νὰ τὴν ἴδω...

Μετ' ὀλίγον εὕρισκόμεθα παρὰ τὴν κλίνην τῆς κοιμωμένης ἀσθενοῦς καὶ οὐδέποτε θὰ λησμονήσω ὅ,τι εἶδον...

Ἦτο μόλις δεκαοκταέτις καὶ περικαλλεστάτη. Κεκλιμένην ἔχουσα ὀλίγον πρὸς τὰ δεξιὰ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ προσκεφαλίου τῆς καὶ με μειδιάμα ἐπὶ τῶν ὡς κάλυξ ῥόδου χειλέων τῆς ἐκοιμᾶτο ὕπνον ἀγγελικόν. Τὴν ἀγαλματώδη λευκότητα αὐτῆς ἀνεδείκνυνεν ἔτι μᾶλλον τὸ ἐρύθημα τῶν τρυφερῶν τῆς παρειῶν, ὡς ὁ πυρετὸς καθίστα ἐρυθροτέρας, τὸν δὲ εὐτορνον κύκνειον λαιμόν, ἐλευθερον ἐν τῇ ἀφελεί τῆς ἀσθενοῦς περιβολῇ, καθίστα καὶ ἀλαβάστρου ἔτι λευκότερον ἢ τὴν ὡραίαν αὐτῆς μορφήν πλαισιοῦσα καὶ πρὸς τοὺς ὤμους πίπτουσα μέλαινα κόμη τῆς... Ἔστην ὡς ἐν προσευχῇ καί, ἐκ φόβου μὴ τὴν ἐξυπνίσω, συνεκράτουν καὶ αὐτὴν μου τὴν ἀναπνοήν... Ὅταν ἐστράφην πρὸς τὸν φίλον μου, δι' ἐνὸς βλέμματος εἶπομεν τὰ πάντα. Εἶχε δίκαιον. Ἡμεθα σύμφωνοι... Τὴν ἐπαύριον μετέβην καὶ πάλιν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἀλλ' οὐχὶ χάριν τοῦ φίλου μου μόνον μετέβην καὶ χάριν τῆς ἀσθενοῦς, δι' ἣν καὶ ἐγὼ ἡσθανόμην συμπάθειαν ζωηράν καὶ ἄδολον, μηδὲν τὸ κοινὸν ἔχουσιν πρὸς εὐτελεῖ αἰσθήματα. Καὶ ἔκτοτε μετέβαινον καθ' ἑκάστην...

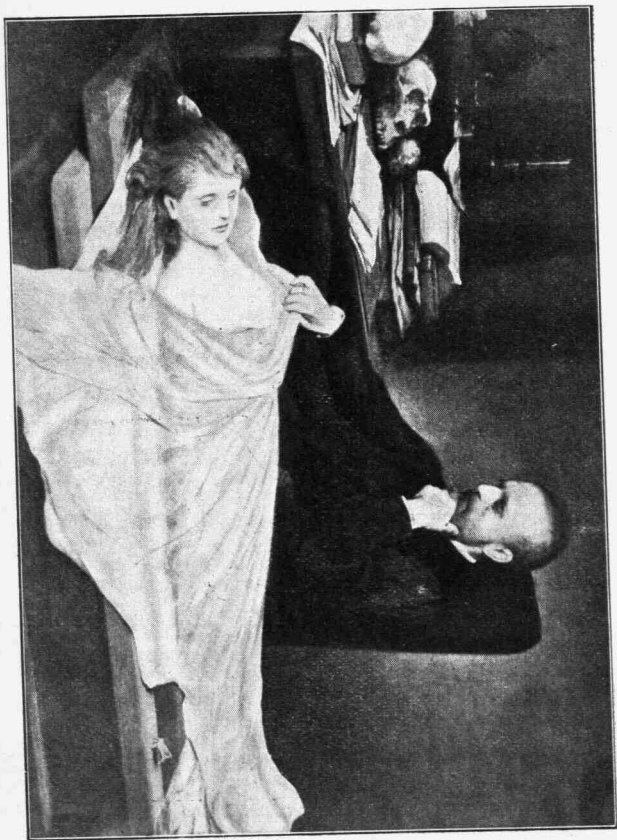
Ἡ νόσος ἐν τούτοις ἔβαινε ὁμαλῶς, εἰ καὶ ὑπὸ μορφήν οὐχὶ ἡπίαν, ἡμεῖς δὲ ἐτρέφομεν ἐλπίδας περὶ τῆς διασώσεως τῆς ἀσθενοῦς τῆς μέχρι τῆς χθὲς εἰσέτι ξένης καὶ ἀγνώστου ἐντελῶς ἡμῖν. Δυστυχῶς, μετὰ τινὰς ἡμέρας, καὶ μεθ' ὅλας τὰς περιποιήσεις, αἵτινες τῇ ἐπεδαφιλεύοντο, παρατηρήθη ἐπιπλοκὴ μετὰ φλογώσεως τοῦ ἥπατος καὶ ὁ καθηγητὴς προέγνωσε τὸν θάνατον τῆς ἀναπόφευκτον...

Εἶνε ἀδύνατος πᾶσα περιγραφὴ τῆς κατεχούσης ἀμφοτέρους ἡμᾶς λύπης καὶ ἀπογνώσεως. Εἶνε ἀδύνατος πᾶσα περιγραφὴ τῶν συγκινήσεων, τῶν ἐλπίδων ἡμῶν τῶν ἀναπτερουμένων καθ' ἑκάστην ὥραν ὅπως διαψευσθῶσι καὶ πάλιν... Πρὸς στιγμήν ὁ φίλος μου ἐπίστευσεν ὅτι θὰ διέψευδε τὸν καθηγητήν, ὅτι αἱ περιποιήσεις του, ἡ ἐπαγρύπνησις, ἡ ἐπιστήμη, θὰ κατίσχουν ἐπὶ τέλους τῆς νόσου, καὶ ἡ χαρὰ, ἡ γλυκεῖα συγκίνησις ἀμφοτέρων ἡμῶν ἔφθανεν εἰς τὸ κατακόρυφον... Δυστυχῶς ἦτο ἡ τελευταία ἀναλαμπὴ τῆς σβεννυμένης ζωῆς καὶ ἡ ἀγωνία ἡμῶν ἐπέπρωτο νὰ μὴ ἔχῃ μακρὰν τὴν διάρκειαν...

Μετὰ δύο ἡμέρας ἡ ἀσθενὴς ἀπέθανε, καί, τῇ φροντίδι τοῦ φίλου μου ἱατροῦ — διότι ἐγὼ οὐδὲ τὸ θάρος πλέον εἶχον οὐδὲ τὴν δύναμιν νὰ παρευρίσκωμαι εἰς τοιαύτας σκηνάς — μετεφέρθη εἰς τὸ νυκτοφυλακεῖον τοῦ Νοσοκομείου. Ὅταν ἦλθε κατὰ τὴν συνήθη ὥραν ὁ καθηγητὴς ὅπως μάθῃ τὰ κατὰ τὴν ἀσθενή, τὰ πάντα εἶχον περατωθῇ. Ἐκίνησεν ἐπὶ τῷ ἀκούσματι θλιβερώς τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπῆλθε, συστήσας εἰς τὸν βοηθόν του νὰ ἐξαγάγῃ κατὰ τὴν νύκτα τὸ ἥπαρ τῆς νεκρᾶς πρὸς μικροβιολογικὴν ἐξέτασιν καὶ ἐπαλήθευσιν τῆς διαγνώσεως...

Ἐσήμαινε ἡ ἐνδεκάτη μ. μ. καὶ ὁ φίλος μου δὲν εἶχεν ἔτι

ΑΝΟ ΤΗΝ ΞΕΝΗΝ ΚΑΛΑΙΤΕΧΝΙΑΝ

ΠΡΟΣ ΑΝΑΤΟΜΙΑΝ

κοιμηθῇ... Ἐκάπνιζεν, ἄλλοτε μὲν βυθίζων τὸ ρεμβῶδες βλέμμα του ἐν τῷ ἀπείρῳ, καθήμενος πρὸ τοῦ παραθύρου, ἄλλοτε δέ, βλέπων τὸν ὡς τὰ ὄνειρά μας, τὰς ἐλπίδας μας διαλυόμενον καπνόν, καὶ ἐξελάμβανεν αὐτὸν ὡς τὴν ψυχὴν τῆς συμπαθοῦς νεκρᾶς, ἣτις ἐν τῷ μικρῷ ψυχρῷ θαλάμῳ κατέκειτο ἀναίσθητος καὶ ἀδιάφορος πρὸς πάντα καὶ πρὸς πάντας... Εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ νεκρικοῦ θαλάμου κατέκειτο ἐπὶ ἄλλης τραπέζης καὶ ἄλλος νεκρός. Ἀλλὰ διὰ τὸν ἱατρὸν ὁ θάνατος ἐκείνου, πάσχοντος ἐκ χρονίου ἀνιάτου νοσήματος, ἦτο φυσικός, *ἐπιβαλλόμενόν τι*, ἐνῷ διὰ τὴν ἄλλην θὰ ἐχώριζεν εἰς δύο ἴσα τὴν ἰδίαν του ζωὴν, ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ τῇ τὴν ἐμφυσήσῃ... Ἐμεινεν οὕτω ἐπὶ πολὺ. Αἴφνης ἡ ἐντολὴ τοῦ καθηγητοῦ τῷ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μνήμην καί, ἐγερθεὶς, ἠθέλησε νὰ καλέσῃ τινὰ τῶν νοσοκόμων. Ἔστη ὁμως σκεπτόμενος, καί, προτιμῶν νὰ εἶνε μόνος, ἔλαβε τὸ νυμφικόν του, μετέβη μηχανικῶς εἰς τὸ νεκροφυλακεῖον, ἤνοιξεν ἐρμαρίον τι, περιεβλήθη τὸν ποδὴρην ἀνατομικὸν χιτῶνα, ἔλαβε τὴν ἀνατομικὴν μάχαιραν καὶ ἔστη πρὸ τῆς τραπέζης...

Ἐν τῷ νεκροφυλακεῖῳ ἄκρα ἐβασίλευε σιγή. Τὸ ἀμυδρὸν τῆς νεκρικῆς λυχνίας φῶς ἐφώτιζε τὸ ἐλαφρῶς ὠχρὸν πρόσωπον τῆς περικαλλοῦς νεκρᾶς, ἣτις διὰ τοῦ ἀγγελικοῦ μειδιάματος, τοῦ ἐπανθοῦντος ἔτι ἐπὶ τῶν χειλέων της, ἐφαίνετο ὡσεὶ ἐκφράζουσα τὰς εὐχαριστίας της διὰ τὰς ἀδελφικὰς περιποιήσεις, αἷς ἐπὶ τόσας ἡμέρας τῇ ἐπεδαφίλευεν. Ἦτο τόσῳ ἡρεμὸς ἐν τῷ ἀπερίττῳ λευκῷ φερέτρῳ της, ἥτο τόσῳ ὠραία ἐν τῇ ἐλαφρῶς κυανῇ νεκρικῇ της ἐσθῆτι... Τίς θὰ ἐτόλμα νὰ τὴν ἐγγίσῃ, τίς νὰ σπιλώσῃ τὸ νυμφικόν της ἔνδυμα;... Ὁ ἱατρὸς χάριν τῆς ἐπιστήμης... Ἀλλ' ὁ ἱατρὸς δὲν ὑπῆρχε πλέον κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Ὑπῆρχεν ὁ *ἄνθρωπος*, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶχε καρδίαν νέαν καὶ σφριγῶσαν, καρδίαν, ἣτις εἶχεν ἀσυναίσθητως ἀγαπήσῃ τὴν νεκράν...

Τὴν ἐπαύριον ὁ καθηγητὴς εἶχε τὸ ἥπαρ τοῦ ἄλλου νεκροῦ καὶ ἡ διάγνωσις δὲν ἐξηκριβώθη. Ἡ νεκρά ὁμως παρεδόθη ἄσπιλος εἰς τὴν μητέρα γῆν, καὶ ὁ ἔρως ἐνίκα τὴν ἐπιστήμην.

Ἐν Μυτιλήνῃ, Μάιος 1907.

ΑΡΙΣΤ. ΓΡ. ΜΑΝΔΡΑΣ δ. ν.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

* Ἡ καλλιτέρα ἡλικία εἶνε ἐκείνη, τὴν ὁποῖαν.... δὲν ἔχομεν!

* Ἡ φιλαρέσκεια εἶνε ἐλάττωμα διὰ τὴν γυναῖκα μας καὶ πρότερον διὰ τὴν γυναῖκα.... τοῦ γείτονός μας!

* Ὅστις δὲν ἐπιθυμεῖ τίποτε, τὰ ἔχει ὅλα.